

Potrebuješ le papir, svinčnik in dovolj svobode

Patrick Wirbeleit Stripar, risar, ilustrator in pisec stripovske serije o kartonasti škatli, ki govori, gradi in izumlja

Nekega dne se znajde na pragu na videz običajna kartonasta škatla – a ni vsaka škatla samo škatla, bi vam znal povedati Ahac Novak, poba, ki jo v otroški stripovski seriji *Škatla* obdrži, da bi jo vgradil v vesoljsko postajo, ki jo pravkar izdeluje. Škatla namreč kmalu začne govoriti, pa tudi izumljati in iz sebe vleči vse, kar potrebuje – žage, žeblice, dolge deske. Med Ahacem in Škatlo se razvije dogodivščin polno prijateljstvo, v katerem ne manjka kač, gledališča, robotkov, kidanja snega, matematike in čarovnije.

Serija, ki jo za zdaj sestavlja pet delov, je v prevodu Anje Zag Golob izšla pri založbi VigeVageKnjige. FOTO ARHIV ZALOŽBE VIGEVAGEKNJIGE

PIA PREZELJ

Nemški stripar, risar in ilustrator Patrick Wirbeleit (1971), soavtor priljubljene serije, v kateri je doslej izšlo pet delov, je na povabilo založbe VigeVageKnjige, ki je *Škatlo* zanesla tudi med slovenske bralke in bralce (v prevodu Anje Zag Golob so izšle knjige *Škatla*, *Škatla – Begomarčki in vremenski čar*, *Škatla – Nobenih neumnosti*, *Škatla – Pozor! Robotki!* in *Škatla – Matemagija*), septembra obiskal Ljubljano. Z avtorjem, ki je (so)podpisal skoraj petdeset knjig za otroke in velja za pobudnika nagrade *Carl-Buch-Preis* za najlepšo ilustrirano naslovnico otroške knjige v Nemčiji, smo spregovorili o snovanju *Škatle*, vlogi stripov v razvoju bralne pismenosti otrok, pomenu čarovnije in tem, kako pomembno se je ob branju in pisanju (predvsem) zabavati.

Vaša pot do ilustratorja, risarja in striparja je precej vijugasta – sprva ste službovali kot prodajalec. Ja, v otroštvu sem hotel biti umetnik, toda moj stric je bil umetnik, in ker ni bil kaj prida, se mi je zazdelo, da z umetnostjo ne bom dosti zaslužil – bom pa morda postal alkoholik. Odločil sem se, da bom počel nekaj drugega, in ker nisem vedel, v kaj naj se usmerim, moj oče pa je bil prodajalec, sem se lotil tega, kar sem poznal – preden mi je po dveh, treh letih postalo jasno, da si tega ne želim početi do konca življenja. Zatem sem počel kopico drugih reči, tudi ustanovil in vodil galerijo, ki ni bila pretiran finančni uspeh, nato pa se znašel v ilustraciji, ko me je nekaj prijateljev, ki so službovali kot novinarji, prosilo, naj rišem za njihove revije. Ob ilustriranju sem znova odkril ljubezen do stripov, ki sem jih imel rad že kot otrok, pa tudi do knjig za otroke; založniške, ki sem jih spoznaval skozi leta, sem poskušal prepričati o izdajanju stripovskih albumov za otroke, a so se vsi otepal. Skoraj sem že obupal nad tem, ko me je prijatelj, ki je bil tedaj urednik, poklical s prošnjo, naj urejam zbirko stripov, katerih izdaje načrtujejo. Tako sem začel strizo ne le urejati, temveč tudi pisati.

In tako so vas povabili tudi k sodelovanju z Uwejem Heidschöterjem. Kako ste se lotili snovanja *Škatle*? Pravzaprav sem začel z likom Škatle. Tudi sam rad izdelujem reči iz papirja in zasnovo sem knjigo, ki je vključevala kopico aktivnosti, prek katerih so otroci lahko soustvarjali zgodbo. Na neki točki sem si zaželel lika, ki lahko dobesedno izstopi iz knjige, in ustvaril sem škatlico z nogami, ki je na eni

od strani odšla z lista – in ko si obrnil stran, so te čakala navodila, kako si izdelati prav takšno škatlo. Zaradi bogsigevadi kakšnega razloga projekta nisem nadaljeval, nato pa sem ga na frankfurtskem knjižnem sejmu pokazal založnici, ki je knjiga sicer ni zanimala,

»Starši me velikokrat povprašajo, kaj naj storijo z otrokom, ki rad riše, kako naj mu pomagajo. Vselej odvrnem, naj mu dajo dovolj papirja, svinčnik in dovolj svobode – to je vse, kar potrebuje.«

a mi je svetovala, naj na podlagi tega lika napišem daljšo zgodbo. Živim na severu Nemčije. Ko sem se vračal s sejma, sem na vlaku začel pisati; mislim, da je šlo za prizor z negovalno se gugalnico, ki je zatem pristal v seriji. Zgodbo sem hotel napisati za omenjeno založnico, potem pa sem začel razmišljati, zakaj za vruga je Škatla živa – in se domislil, da gre za škatlo, ki je orodje nekega čarovnika, nakar sem vedel, da je ne morem dati založnici, saj sovrži čarovnike, sovrži vse fantastično. Ko sem začel snovati zgodbo za Uweja, sem se odločil, da bom spet posegel po tem liku.

Po izrazito prebrisanem, šaljivem, izumiteljskem liku, s tem pa tudi po prijateljstvu, dogodivščinah, ki se večinoma godijo zunaj, na svežem zraku.

Živim na podeželju in serija je večinoma zasnovana na mojih izkušnjah iz otroštva, pa tudi na mojih izkušnjah starševstva, vzgajanja sina in hčere. Če je v zgodbah humor, ki nagovarja tako otroke kot odrasle, je tam zato, ker se tu in tam rad norčujem iz samega sebe.

V stripih lahko uživajo tako otroci kot odrasli, jih prebirajo vsak zase ali skupaj.

Mislím, da sem imel pri tem veliko srečo. Spomnim se, da so mi pred dvajsetimi leti mnogi, ki so vedeli, da rišem, govorili, naj napišem nekaj podobnega *Calvinu in Hobbesu* – in mislim sem si, da

»Zabavati je moj glavni cilj; vse drugo je tam zato, ker si ne morem pomagati, da v zgodbo ne bi vključil dogodkov in idej iz lastnega življenja,« je povedal Patrick Wirbeleit. FOTO JURE ERŽEN

niso resni, gre za eno od najbolj briljantnih stripovskih serij, ki je vseč tako otrokom kot odraslim, in tega se ne da zasnovati ... To se preprosto zgodi, če imaš srečo. Nikdar si nisem mislil, da jo bom imel tudi jaz.

Prav skozi odnos Ahaca s starši lahko serijo prebiramo tudi kot pripoved o tem, kako odrasli vplivajo – ali kako bi lahko vplivali – na razvoj otrokove ustvarjalnosti in domišljije, o pomembnem ravnovesju med napotki in svobodo. Res je. Večših so njune reakcije podobne temu, kakor bi se sam hotel odzvati, pa se nisem, zato zdaj k temu spodbujam druge. Me pa starši velikokrat povprašajo, kaj naj storijo z otrokom, ki rad riše, kako naj mu pomagajo. Vselej odvrnem, naj mu dajo dovolj papirja, svinčnik in dovolj svobode – to je vse, kar potrebuje. Ne potrebuje šolanja in tečajev, le svobode, te običajno ne dobi.

Omenila sva skupno, družinsko branje *Škatle*, ki ste jo zasnovali tudi z mislijo na spodbujanje razvoja bralne pismenosti otrok. Ko sta bila moja otroka zelo majhna – sin je bil star tri leta, hči pa šest ali sedem –, sta se vsak dan po šoli glasno prepirlala. Nekega dne, ko sem v kuhinji pripravljaval kosilo, pa je nastala popolna tišina, in v hipu sem postal paničen. Prepričan sem bil, da se je zgodilo nekaj groznega. Ko sem pritekel v dnevno sobo, sem ju našel sedeča drug ob drugem, v harmoniji; v rokah

sta imela stripa, očitno sta ju našla na policah, in sta brala. Takrat se mi je posvetilo, kakšno moč imajo stripi – in odtlej založnike nagovarjam k pogostejšemu izdajanju stripov za otroke. Ko sem začel snovati *Škatlo*, mi je bilo kmalu jasno, da mora biti pisava dovolj velika, da moram omejiti število besed, pa tudi število okvirčkov na stran, da bi tako otrokom olajšal branje.

»Poiščite nekaj privlačnega in zabavnega, še najbolje pa je, da v kupovanje knjige vključite tudi otroka; to počnemo vse premalo.«

Kako se vloga stripov v (bralnem) razvoju otroka razlikuje od pravljic in preostalih proznih del, čemu spodbujati prav branje stripov?

Stripi so po mojem mnenju idealna izbira za zgodnje bralce. Zadnjih nekaj let poučujem učitelje in učiteljice, jih učim delati s stripom ter jim poskušam pojasniti, zakaj so stripi idealen vstop v prebiranje literature. Ko otroci v šoli začnejo brati, so na različnih ravneh – nekateri sploh ne znajo brati ali se šele učijo, drugi že prebirajo dve knjigi na dan. S stripom lahko vsi učenci začnejo na skupni izhodiščni

točki; zavzetejših bralcev zgodba ne bo dolgočasila, saj jo v veliki meri pripovedujejo podobe in je tako lahko kompleksnejša, tisti, ki ne berejo dobro, pa se bodo kljub vsemu lahko prebili skozi strip, kar jim bo dalo pomemben občutek, da so pravkar prebrali knjigo. Obstaja tudi pogost nesporazum, da stripi ubijajo domišljijo otrok, da jo zatirajo podobe – te oslarije sem poslušal vse življenje. Domišljijo vzbujajo zgodbe; ne besede ali podobe, zgodba. Lahko jo poveš le z besedami, lahko pa jo poveš z besedami in podobami, celo zgolj s podobami; v vsakem primeru je lahko dolgočasna – in to v resnici ubija otroško domišljijo.

Kaj bi svetovali vsem, ki oklevajo ob nakupu stripa za otroke, kaj definira odlični stripovski album? Po mojih izkušnjah je težava predvsem v tem, da starši ob kupovanju knjig za otroke običajno iščejo moralni nauk, nekaj, kar bi v otroku radi spodbudili, namesto da bi – posebej če otrok šele začne brati – našli nekaj, v čemer preprosto uživa in ob čemer se zabava. Ko otrok uživa in branju, bo razvil zanimanje za različne teme – ali pa tudi ne. Toda poiščite nekaj, kar je privlačno in zabavno, še najbolje pa je, da v kupovanje knjige vključite tudi otroka; to počnemo vse premalo.

Podobno velja za stripovske ustvarjalke in ustvarjalce – lotevajte se tistega, ob čemer se boste zabavali, saj je velika

verjetnost, da se bodo ob tem zabavali tudi drugi. Zabavati je moj glavni cilj; vse drugo je tam zato, ker si ne morem pomagati, da v zgodbo ne bi vključil sebe, dogodkov in idej iz lastnega življenja. Seveda pa tega ne počnem namerno, to se preprosto zgodi – pripoved odseva življenje, kakršno živim.

»V vsaki kulturi najdemo zgodbe, v katerih čarobna bitja – ali pa bitja, ki posedujejo nekaj čarobnega – živijo med nami. Mislim, da na neki način samo sledim tej tradiciji.«

Kar je povezano tudi z vašim pisateljskim procesom.

Ja, kadarkoli in karkoli pišem, začnem z dialogom, saj mi to pove največ o likih in okolici, v kateri so se znašli. Ahac in Škatla sta sicer že vzpostavljena lika, dodobra ju poznam, pa se mi kakšen njun dialog tu in tam še izpiše sam od sebe – in šele nato razmišljam, kje sta in kaj počneta. To seveda pomeni, da včasih začnem na sredini knjige in se pisanja začetka lotim šele, ko ugotovim, o čem pravzaprav teče pripoved. Seveda gre velikokrat

tudi za opazovanje sebe in okolice. V *Škatli* prejme največ odzivov prav pogovor Ahaca z mamo, ko ji toži, da je ne razume, da mu stvari ne razlaga prav; prav to, s prav temi besedami, mi je nekoč rekel sin – nisem si predstavljal, da se to izreka v toliko domovih, da se bo v tem videlo toliko staršev. Kot starš seveda zavzamem določen položaj, ko pišem, pa bolj kot s starši sočustvujem z otroki, z liki teh zgodb.

Kot ste omenili, je pomemben del *Škatle* tudi čarovnja, ne nazadnje je eden od glavnih likov prav čarovnik. Zakaj se vam je zdelo tako pomembno poudariti, da svet lahko vidimo tudi tako, da realno in fantastično pravzaprav soobstajata?

Ker svet bolj ali manj tudi sam vidim tako, poleg tega rad prebiram knjige, v katerih svet sicer deluje po vsakodnevnih zakonitostih, a vsebuje tudi nekaj čarobnih elementov. Prav zato imam rad tudi pravljice; ne nazadnje gre za ustroj človeške zgodovine, v vsaki kulturi najdemo zgodbe, v katerih čarobna bitja – ali pa bitja, ki posedujejo nekaj čarobnega – živijo med nami. Mislim, da na neki način samo sledim tej tradiciji, hkrati pa se trudim, da ne bi pretiral s fantastičnim. Številni mi omenijo, da se iz serije naučijo tudi tega, da težav ni mogoče reševati po bližnjicah; vsakič, ko skušata Ahac in Škatla rešiti zagato z uporabo čarovnije, nastane cela polomija.

Nadžanrsko inštrumentalno potovanje

M.U.G. Trio Marko Brdnik, Uroš Rakovec in Gašper Peršl bodo nocoj v Cankarjevem domu predstavili album *Mislec*

Zasedbo M.U.G. Trio sestavljajo izvrstni instrumentalisti: harmonikar Marko Brdnik, kitarist Uroš Rakovec in bobnar Gašper Peršl. Pred kratkim so pri založbi Radia študenti izdali nadžanrski album *Mislec* z osmimi skladbami, ki je na voljo tako v digitalni kot vinilni obliki. Predstavili ga bodo danes ob 19.30 v Klubu Cankarjevega doma v Ljubljani.

ZDENKO MATOZ

M.U.G. Trio sestavljajo instrumentalisti, ki delujejo tudi v drugih uspešnih glasbenih sestavih. »Človek si sploh ne more predstavljati, koliko organizatorskega dela je s takim triom. Sploh ne razumem, kako to uspe zasedbam, ki so nekoliko večje in so že dvajset let skupaj. Zaradi tega jih zelo spoštujem. Verjetno v zasedbi kdo za to zastavi svoje zdravje in najbrž tudi razum,« je v smehu dejal Marko Brdnik in dodal, da je *Mislec* njihov prvi album. Uroš Rakovec je povedal, da album ni premišljeno konceptualno delo. »Vse je nastalo v pred-koronavirusnem času. Glasbe ne ustvarjam po programu ali smernicah. Ker je instrumentalna, dejansko nima zgodbe, tako da morda le

ovitek namigne na zgodbo in morebiti na naslov albuma, ki sem ga predlagal. Ta je edini na albumu v duhu aktualnega časa.«

Album so poskušali odigrati čim bolj svetlo, kar je posledica težje koronavirusne krize. Kot instrumentalni trio so lahko izkoristili prednosti, ki jih prinaša odsotnost pevca. »Ni ti treba paziti na pevca ali pevko, zato je drugače,« je dejal Gašper Peršl. »Ne vem pa, ali je težje ali lažje. V obeh primerih igraš iz sebe, ne za nekoga drugega.« Rakovec je dodal, da verjetno zato obstajajo jazzovski triji, da se glasbeniki lahko naigravo in razigrano. »Nisi tam zato, da bi nekoga podpiral, temveč si tam, da bi precej svobodno in bolj kompleksno igral. Sicer so nekateri pevci tudi taki, da lahko vse sorte počneš na odru, pa se ne bodo zmedli, drugi pa pričakujejo, da boš vedno odigral enako,« Brdnik najbolj uživa, ko igra v instrumentalnih trijih, v komercialnem smislu pa je zasedba z vokalom boljša odločitev.

Čarobnost inštrumentalne glasbe

Praviloma je instrumentalna glasba bolj mednarodna in lažje dojemljiva. »V teh časih je toliko izre-

čenih besed, govori se to in ono, imamo polne želodce besed, nekaj retorik. Zato je glasba zame osvobajajoča, ker ni tega,« je poudaril Brdnik.

Vsi trije so člani različnih zasedb, skupaj pa sta Peršl in Brdnik nastopila na sklepnem preureditvi festivala *Bobri*, Peršl in Rakovec pa v muzikalu *Ženske na robu živčnega zloma*. Sicer pa Rakovec in Brdnik že leta delujeta tudi kot duet. Oba se tudi veliko ukvarjata z glasbo za gledališče in film. Kakšna skladba z albuma *Mislec* bi zlahka delovala v predstavi ali na velikem platnu, saj premorejo svojevrstno cinematskosti. »Letos sva delala glasbo za triurni dokumentarni film o Venu Pilonu za TV Slovenija. Za te tri enourne dele sva naredila glasbo, z albuma pa uporabila skladbo *Miniatura*,« je povedal Brdnik.

Vinil je avdiofilski izdelek

Album so izdali v digitalni in vinilni obliki. Rakovec in Peršl sta povedala, da je bil izziv najti gramofon, da bi lahko poslušala svojo ploščo. »Vse je postalo virtualno, na dljavo in brezstično, zato se nam je zdelo smiselno, da našo glasbo tudi opredmetimo, da imaš kaj prijeti v roke. Vanjo smo namreč veliko

vložili. Izdaja vinilnega albuma je velik strošek in povsod je treba čakati tudi po več kot eno leto, da ti ga natisnejo. Na srečo je v Idrji 15. obzorje, kjer zagnani entuziasti ne tiskajo, ampak posamično režejo vinilne albume,« je pojasnil Brdnik.

Avtorskim skladbam so dodali svojo vizijo prekmurske ljudske pesmi *Zrejšo je žito*, ki je verjetno ena od najpogostejše izvajanih skladb.

Izdaja vinilnega albuma je velik strošek in povsod je treba čakati tudi več kot eno leto, da ti ga natisnejo.

MARKO BRDNIK

»Kadar sem slišal kakšno zasedbo, kako izvaja *Zrejšo je žito*, sem se vsakič začudil in vprašal, zakaj so se tudi oni lotili te skladbe. Pred časom mi je v glavi vzniknil aranžma in smo jo tudi mi posneli. Očitno se v življenju poje največ zarečenega kruha. Tako je dobil tudi M.U.G. Trio svojo različico pesmi *Zrejšo je žito*,« je v smehu dejal Brdnik.

Člani zasedbe M.U.G. Trio Uroš Rakovec, Marko Brdnik in Gašper Peršl so album poskušali odigrati čim bolj svetlo, kar je posledica težje koronavirusne krize. FOTO BLAŽ SAMEC